

שיחה עולמית

דברים שכותבים בחו"ל | ישי פלג

אמריקה עדיין מובילה

סנאטור צ'רלס סמנר, רפובליקני ממוסצ'וסטס, הוכה עד זוב דם ב-22 במאי 1856 במשרדו בסנאט בווישינגטון. התוקף, שהשתמש במקל הליכה שראשו מצופה זהב, היה חבר הקונגרס פרסטון ברוקס, דמוקרטי מדרום קרוליינה, שזעם על נאום חריף של סמנר נגד העבדות במדינתו. בתום ההכאה הותיר ברוקס את מקל ההליכה, שנשבר לכמה חתיכות, בתוך שלולית הדם.

את "הכאתו של סמנר" מזכירה ד"ר קורי שייק מהמכון הבינלאומי למחקרים אסטרטגיים במאמרה "בחזרה לבסיס: איך לתקן את מה שטראמפ קלקל" ("פוריין אפיירס", מאי-יוני), כדי להדגים כיצד ארצות הברית שרדה בעבר במשברים פנימיים חריפים בהרבה מאלו שהיא חווה היום. שייק, ששירתה בכמה תפקידים בממשל הנשיא בוש הבן, מתייחסת גם לאתגרים כלכליים וגיאופוליטיים שניצבו בפני נשיאי העבר כדי לטעון שארה"ב מעולם לא הייתה במצב טוב יותר. "ועדיין, האמריקנים שכנעו את עצמם שאתגריהם בהווה נגישים פחות, והפוליטיקה שלהם מושחתת יותר, מאשר בימים עברו", היא קובעת.

זה גם הרושם שיקבל מי שיקרא את שלושת המאמרים שקודמים למאמרה של שייק בגיליון כתב העת, שמותחמים ביקורת בזה אחר זה על מדיניות החוץ האמריקנית הנוכחית, שננקטה מאז תחילת המאה. פרופ' דניאל ו' דרזנר ב"הפעם זה אחרת", ד"ר מירה ראפ-הופר וד"ר רבקה פרידמן-ליסנר ב"העולם הפתוח" ופרופ' סטיבן מ' וולט ב"קץ ההיבריס" טוענים שהממשל האמריקני חייב להכיר בכך שאמריקה מאבדת בהדרגה ובקביעות מכוחה, ושאת מדיניות החוץ, לפיכך, יש להתאים ולשנות מן היסוד. יתרונה הבינלאומי של אמריקה יפשוט את הרגל "כמו מייק קמפבל ב'זורח השמש': בהדרגה ואז בפתאומיות", חוזה דרזנר. "כרגע מגדל הג'נגה של ארה"ב עדיין עומד. הסירו כמה לבנים, עם זאת, והתנודות ייראו לעין כול. איך תיראה ההתמוטטות?"

ראפ-הופר ופרידמן סבורות שאמריקה צריכה לזנוח לחלוטין את שאיפתה להגמוניה ליברלית, ולהסתפק בדרישה מסין ומרוסיה לאפשר חירות מדינית מסוימת במדינות שייפלו לבסוף, בהכרח, תחת השפעתן. בעיקר הן אומרות שעל אמריקה לדרוש קיום סחר בינלאומי חופשי בין האומות למרות חילוקי הדעות והסכסוכים. "ארה"ב חייבת

לקבל את העובדה שאף שכוחה האבסולוטי עדיין אדיר, כוחה היחסי נחלש. היא לא יכולה להכתיב לבדה את התוצאות בעולם. במקום לשאוף לשנות את דמות העולם לפי החזון הליברלי, עליה לתעדף פתיחות וחירות פוליטית".

וולט מסביר שנשיאי ארה"ב גרמו להידרדרות במעמדה של אמריקה בשל מעורבות יתר "על הקרקע" של אירואסיה, ודורש לשוב להשפעה ממתנת בלי מעורבות צבאית "קשה". האסטרטגיה שהוא ממליץ עליה, המכונה Offshore Balancing, פירושה מהפכה כוללת. הוא דורש נסיגה הדרגתית מנאט"ו, בשאיפה שהאירופים יגנו על עצמם בלי כוחות סיוע אמריקניים; ויתור על עמדה חד-משמעית במזרח התיכון ("שום מדינה שם אינה מוסרית או חיונית עד כדי כך שהיא זכאית לתמיכתה הבלתי מותנית של ארה"ב", הוא כותב, "ושום מדינה שם אינה מתועבת עד כדי כך שיש לנדותה"); והפניית מרב המאמצים והכוחות למזרח אסיה, בניסיון לעודד שיתוף פעולה בין האומות באזור כמשקל נגד לסין.

שלושת המאמרים תומכים במובנים מסוימים בעמדות של טראמפ – למשל בשאלת יחסי ארה"ב עם נאט"ו, או הדרישה למסחר חופשי יותר מצד סין. ובכל זאת, שלושתם גם מאשימים את טראמפ במפורש בהידרדרות מעמדה של וושינגטון, בעיקר בגלל היחס המזלזל שלו למומחי קהיליית מדיניות החוץ בבירת ארה"ב, שינויי המדיניות התכופים שהוא יוזם בלי מחויבות למהלכי נשיאים קודמים (למשל בעניין עסקת הגרעין עם איראן), והרטוריקה שלו, שמעליבה בעלי ברית ומקרבת יריבים (בפרט הם מותחים ביקורת על היחס החם לרוסיה) ופוגעת בהפצת הערכים האמריקניים ברחבי העולם. בסך הכול, נדמה שהכותבים מאמינים שטראמפ פוגע מאוד ביוקרתו של הממשל בעיני העולם. הנשיא הבא, הם מזכירים, יתקן חלק מהדברים הללו, ובכל זאת הם קוראים לשינוי כולל באסטרטגיה האמריקנית בשל שינויים קבועים ומהותיים במקומה של אמריקה בעולם.

לעומתם, שייק לא רק אינה מזהה משבר חסר תקדים שדורש שבירה של האסטרטגיה הקיימת, אלא אף מוצאת ערך בשאלות שמעלה ממשל נשיא ארה"ב דונלד טראמפ על הסדר הקיים, משום שהן מדגישות בעיניה את האמיתות הקשות שארה"ב צריכה להתמודד עמן. היא אמנם חולקת מכול וכול על התשובות שמשיב ממשל טראמפ. בראש ובראשונה, היא קובעת שנסיגה של אמריקה בצעד אחד – באירופה, במזרח התיכון או בזירת מזרח אסיה – לא תביא את בעלות הברית שלה לתפוס את מקומה, אלא תגרום להן לצעוד שני צעדים לאחור. היא גם מבהירה את חשיבותם של ערכים משותפים כדרך לחזק אינטרסים בינלאומיים: הקשרים האסטרטגיים בין אמריקה לאירופה חזקים באופן מובהק יותר מהקשרים האסטרטגיים בין אמריקה לבעלות בריתה באסיה, וערכי היסוד השונים של האומות הללו הם שגורמים לפער. טראמפ מתעלם מהקשר הזה בין ערכים לאסטרטגיה, שיש לנצל ולחזקו.

שייק מעלה כמה מהלכים שראויים לתמיכתה של קהילת מדיניות החוץ האמריקנית, בשנים הקרובות, ובמיוחד "לאחר טראמפ". היא קוראת לעודד את בעלות הברית לפעול בעצמן במקומות שחשובים להן, וכך לחזק את כוחן, ולהכווין מחדש את תקציב סיוע החוץ, שרובו ניתן לישראל ולמצרים אף שהשלום ביניהן יציב מספיק. היא גם מציעה להנמיך את עלויות האסטרטגיה למשלמי המיסים, הן באמצעות פיתוח כלי נשק זולים יותר והן דרך התמודדות יצירתית יותר עם אתגרים – למשל, במקום לשלוח כוחות יקרים למזרח אירופה, כאיזון לאיום הרוסי שם, אפשר לחזק את כוחות הצי באזור יפן ובכך להכריח את הרוסים להפנות משאבים למזרח הרחוק.

"ארה"ב עדיין אוחזת בכוחות שאפשרו לה להפוך מלכתחילה למדינה החזקה בעולם", מסכמת שייק בניגוד לעמדת קודמיה, המאמינים שטראמפ מסמן – אם לא הביא במו ידיו – את קץ ההגמוניה האמריקנית בעולם.

מורשת הולברוק: בלקן בלי דם ובלי אדם

ריצ'רד הולברוק סיים את לימודיו ב-1962, ופצח בקריירה דיפלומטית מסורה בממשלים הדמוקרטיים, בתחילה במזרח אסיה ולאחר מכן באירופה. בזמן כהונתם של נשיאים רפובליקנים פעל הולברוק בתחום מדיניות החוץ בחיל השלום, בעריכת המגזין "פוריין פוליס", בייעוץ בוול סטריט וביוזמות חוץ-ממשלתיות. בדצמבר 2010, בזמן פגישה במשרדה של מזכירת המדינה הילרי קלינטון, הוא התמוטט בשל קרע באבי העורקים, ומת לאחר שלושה ימים. השנה יצא לאור ספרו של העיתונאי ג'ורג' פאקר, "האיש שלנו: ריצ'רד הולברוק וסופה של המאה האמריקנית". במגזין "אטלנטיק" (מאי) עיבדו את הספר לכתבת השער "אלגיה למאה האמריקנית".

"היא לא הייתה תור זהב – היו בה די משגים וסכלות – אבל אני כבר מתגעגע אליה", כותב פאקר על "המאה האמריקנית" הזאת, שהחלה לדבריו במלחמת העולם השנייה, ועיצבה את העולם שאחריה – מתוכנית מרשל ו"הכלת" ברית המועצות, שני ניצחונות אמריקניים גדולים, ועד מלחמת וייטנאם ומלחמת אפגניסטן, שני כישלונות גדולים. אבל הכתבה שלו עוסקת בריצ'רד הולברוק, ולכן בהישגו החשוב ביותר: הסכם דייטון, שב-1995 הביא לסיומה של מלחמת בוסניה.

המלחמות בבוסניה ובסומליה היו אתגריה של אמריקה בעולם החדש של שנות התשעים, שבו הפכה למעצמה יחידה. ככזו, אפשר היה לצפות שתשקול שיקולי מוסר בלבד כשהיא באה לעצור את שפך הדם בבלקן או להתערב בטבח מתמשך במזרח אפריקה. אבל קלינטון גרר רגליים במשך למעלה משנה. למעשה, אומר פאקר, דווקא שינוי האסטרטגיה בעקבות תום המלחמה הקרה מנע מהאמריקנים להתערב. "התרחבות דמוקרטיה החליפה את ההכלה כמדיניות החוץ של העידן

החדש", הוא כותב. קלינטון ראה בעצמו את נשיא הגלובליזציה, העוסק בסחר חופשי, בקידום ליברליזציה, בהקמת מוסדות רב-לאומיים. איך מלחמה שבטית מדממת בבלקן קשורה לזה?

ולכן כלום לא קרה. אפילו האירופים סירבו להתערב במתחולל בחצר האחורית שלהם. אבל בקיץ 1994, כשהטירוף המשיך לגבות קורבנות בבלקן, נאלצו קלינטון ומזכיר המדינה שלו, וורן קריסטופר, למנות את הולברוק לשליחם המיוחד בנושא. בתוך שנה וחצי של לחצים דיפלומטיים, מתקפות צבאיות ופעילות בלתי נלאית של הולברוק בארמונות מנהיגי הקבוצות האתניות, הצליח הדיפלומט האמריקני להביא את אנסמבל שרי הצבא לדייטון, אוהיו. שם, בבסיס אמריקני, הוא כפה עליהם להגיע להסכמות דרך "מעין הטרדה חסרת רחמים של הצדדים אל ויתורים שהם לא מוכנים לעשות אם לא יילחצו בידי ארצות הברית", כדבריו של הולברוק עצמו.

"פאקס אמריקנה" פרץ בבלקן. אבל התוצר הסופי של הסכם דייטון, שעדיין מחזיק מעמד למרות לאומנות גואה, הוא כימרה מדינית. נשיאות בוסניה והרצגובינה מפוצלת לשלושה נשיאים – קרואטי, בוסני וסרבי – שמכנהים בתורנות; הרפובליקה מורכבת גם היא משלוש ישויות: בוסניה והרצגובינה; רפובליקה סרפסקה (או "הרפובליקה הסרבית"); ומחוז ברצ'קו העצמאי. הגבול בין שלושת ראשיה של המפלצת הבלקנית מתפתל בכיעור לאורך יותר מאלף קילומטרים.

קורט באוסנר, מומחה אמריקני לבוסניה, אמר לפאקר שהסכם דייטון יצר "מערכת להכלת שרי צבא מקומיים, שהיא גם מערכת לסיפוק משאלותיהם" – הכלכליות, בעיקר, על חשבון האזרחים הפשוטים. רוב המשרות בבוסניה והרצגובינה תלויות בפטרונים פוליטיים ונמכרות תמורת שוחד, שיעור האבטלה נמדד ב-30 אחוזים ואבטלת הצעירים גבוהה פי שניים, שיעור הילודה נמוך מאוד, מחצית האזרחים מתגוררים מחוץ למדינה, ועוד עשרות אלפים עוזבים בכל שנה, רובם לגרמניה. מלחמת אזרחים נוספת לא תהיה, אומרים הבוסנים, פשוט כי אין די אנשים שיילחמו בה. וגם כאן רוסיה נכנסת לריק שאירופה ואמריקה הותירו אחריהן, במטרה להשאיר את הבלקן מחוץ להישג ידה של נאט"ו.

הקריירה של הולברוק הגיעה לשיאה בהבאתה של מלחמה קטלנית לסופה, אבל התועלת שנבעה מכך למעמדה של ארה"ב או לקידום ערכיה על הקרקע מוטלת בספק. ובכל זאת, אומר פאקר, הסכם דייטון היה סימן לגדולתה של ארה"ב, והמונים

עדיין מכירים בזכותו את אמריקה ואת ערכיה. 1995 נראית בעיני פאקר כשיא של כל הזמנים ביוקרה האמריקנית, אף שהולברוק לא השיג גן עדן בלקני אידיאלי. גם אם מערך מדיניות החוץ של ארה"ב אינו מסוגל עוד לנהל פסגה כמעט פילנתרופית כמו זו שניהל הולברוק בדייטון, טוען פאקר, חשוב לכל הפחות להצטער על כך.

האם ניתן לכמת את כלכלת האקלים?

גיליון מאי-יוני של "אם-איי-טי טכנולוגי רוויו" הוקדש לנושא האקלים, והרוח ששרתה עליו הייתה הכרה בכך שיש הרבה מה לעשות כדי לטפל בתוצאות ההתחממות הגלובלית, אבל יש הרבה מדי שפשוט אי אפשר לעשות. בפרק האחרון בגיליון, תחת הכותרת "סבל", הביאו העורכים סקירה של "קטסטרופת ההגירה" הצפויה במרכז אמריקה, בדרום אסיה ובאפריקה, וכתבה על משבר המים החריף בהודו ("האוכלוסייה הגדלה הציבה את מי התהום במתח עצום, הן בשאיבתם מהר מקצב התחדשותם, הן בזיהום גופי המים המזינים אותם"), וסיכמו בסיפור בדייוני קצר על עולם חם מדי, שעולה בעשן. העלילה שכתב הסופר פאולו בסיגלופי מסתיימת ברצונה של נערה צעירה לחנוק למוות את סבתה, שהורישה לה את העולם המחריד שהיא חיה בו.

שאר הגיליון תואם את רוחו של כתב העת: אף שהוא מגזיני ולא מדעי, יש בו עיסוק בעובדות ולא בהפצת תבהלה ונבואות זעם. במיוחד מעניינת הכתבה הפותחת, "כמה אתם מוכנים לשלם כדי להציל את העולם?", מאת דיוויד רוטמן. "בניגוד לחרדה הקיומית האופנתית כיום לגבי שינוי האקלים, יש חישוב קר רוח שתומכיו, בעיקר כלכלנים, אוהבים לכנות 'המספר החשוב ביותר שאי פעם שמעתם עליו'", פותח רוטמן את הכתבה. המספר שהוא מתייחס אליו הוא העלות החברתית של הפחמן הדו-חמצני (פד"ח): כמה נזק נגרם לאנושות בפועל מכל טונה של הגז הנפלטת לאוויר העולם.

המספר הזה יכול לשמש למטרות רבות. אפשר להטיל לפיו מס פחמן, למשל: לגבות היטל של דולר אחד על כל 80 ק"מ נסועה, אם עלותו החברתית של הפד"ח היא 40 דולר. כיוון אחר הוא להשקיע במיזמי הנדסה "רווחיים", הכולאים פד"ח שנאסף מהאטמוספירה. את הרווחיות אפשר למדוד לפי עלות הכליאה של טונה אחת של פד"ח: אם היא נמוכה מעלותה החברתית, המיזם שווה את ההשקעה בו.

אבל הכתבה לא עוסקת לעומק בטכנולוגיות אפשריות או בתוכניות מדיניות שיש לנקוט, אלא בעיקר בחישוב הבלתי אפשרי כמעט של העלות החברתית של הפד"ח. נניח בצד את המורכבות המדהימה של חיזוי האקלים עצמו. האם מדענים יכולים לקבוע כיצד העלייה בטמפרטורות ובגובה פני הים ושיעורי הלחות המשתנים, לאורך המאה הקרובה, ישפיעו על תמותה ופוריות, אלימות והגירה, פריון העבודה והיקף היבולים? הם בהחלט מנסים לחזות זאת. "מעבדת ההשפעה האקלימית" שמובילים מייקל גרינסטון משיקגו וסולומון הסיאנג מברקלי פילחה את העולם ל-24 אלף אזורים במטרה לקבוע לכל אחד מהם מהו המחיר שישלם בכל שנה מהיום ועד 2100. היא הגיעה למסקנה שעלות הפד"ח בגלל שינויים בתמותה בלבד צפויה להיות 30 דולר לטונה; 9.1 מיליון אנשים ימותו בכל שנה סביב שנת 2100 רק בגלל פליטות הפד"ח שלנו בשמונים השנים הבאות, לפי התחזית שלהם.

קתרין ריק, חוקרת אקלים מאוניברסיטת קליפורניה בסן-דייגו, ניסתה להעריך את המחיר שתשלם כל מדינה על פליטת טונה של פד"ח. לפי מחקרה מ-2018, העולם

כולו ישלם 418 דולרים על כל טונה שהאנושות פולטת לאוויר, לא משנה היכן בעולם. אבל החלוקה אינה שווה. הודו "תשלם" 85.4 דולרים, ארה"ב תיפגע ב-47.8 דולרים, וסין תאבד רק 24.1 דולרים. יש גם מדינות שמרוויחות, לפי המודל של ריק: קנדה תקבל 8.22 דולרים, רוסיה תגרוף 11.1 דולרים, וגרמניה תקבל 5.05 דולרים. ישראל, אגב, תשלם 4.85 דולרים מתוך הנזק העולמי שנגרם מטונה אחת של פד"ח. בהתחשב בכך שפליטת הפד"ח לנפש בישראל היא פחות מ-10 טונה לאדם בשנה, לפי נתוני הבנק העולמי, המחיר נראה כמעט מצחיק.

הפערים הגדולים בין הערכות העלות החברתית של הפד"ח – ממשל אובמה קבע מחיר של 40 דולר לטונה בארה"ב, בעוד ממשל טראמפ מעמיד את הסכום על בין דולר אחד לשבעה – נובעים גם ממחלוקת בדבר הערך המהוון (כלומר המתורגם למונחי ההווה) של נזק עתידי. מקדם זה, שמכונה "שיעור הדיסקאונט", שנוי

במחלוקת קוטבית: זוכה פרס נובל בכלכלה ויליאם נורדהאוס הציע להעמיד את המקדם על 4%, בשעה שמבוהלי האקלים מבקשים להוריד אותו לאפס. המחלוקת הזו מובילה לעיתים את חישובי העלות לאבסורד – נוסף על הסיכון הכרוך בעצם החישוב של נזק עתידי הנפרש על טווחי זמן ארוכים ומלאי אי ודאות.

גרמניה 1949: החוקה שאחרי

לרגל שבעים שנה לאישור "חוק היסוד" של הרפובליקה הפדרלית של גרמניה הקדיש השבועון 'די-צייט' ב-9 במאי כפולת עמודים לכתבה היסטורית מפורטת בנושא. במיוחד התמקד הכתב, כריסטיאן שטאס, באנשים ובנשים שכתבו את טיוטת החוקה ("האבות והאמהות של חוק היסוד"), ובמה שעמד בראש מעייניהם בשעה שניסחו את 146 הסעיפים שגם היום, לאחר איחוד הגרמניות, עומדים בבסיס ה"כונדסרפובליק דויטשלאנד". חברי המועצה, שהתכנסו בכון שבאזור הכיבוש הבריטי ב-1 בספטמבר 1948, חשבו קודם כול על הימנעות מחזרה על מה שקרה לרפובליקת ויימאר.

ב-1948 עוד ניכרו בגרמניה אותות המלחמה והכיבוש: בון נבחרה מלכתחילה משום שהייתה מסוגלת לארח את הדיונים למרות הנזק שספגה במלחמה. "כחוף, בערים ובכפרים של מערב גרמניה המובסת, הכבושה, המשוחררת, האנשים היו רעבים", כותב שטאס. תיאודור הויס, אחד מ"אבות החוקה", אמר על ימי הכיבוש שהגרמנים "נגאלו והוחרבו" בהם בבת אחת. דה-נאציפיקציה הייתה אז תהליך מתמשך וכואב. עורך די-צייט דאו, ריכרד טונגל, היה יורשו של העורך המייסד שהודח בידי הבריטים בתוך כחצי שנה משום ששירת בעבר במשרד התעמולה של הרייך. איך אפשר לנסח חוקה בתנאים כאלה, תוהה שטאס. שלושים שנה לפני כן, גם אז בתנאים קשים ולאחר תבוסה, נולדה חוקתה של רפובליקת ויימאר, שנשאה עמה את זרעי 1933. גם

צירי המועצה וגם בעלות הברית, כובשות גרמניה, רצו להתרחק ככל האפשר מ-1933 נוספת. הם היו צריכים להמציא כבלים לאחוז בהם את העם הגרמני.

הכבלים הללו נמצאו. נשיא ייצוגי בלבד, כדי למנוע הינדנבורג נוסף; אחוז חסימה גבוה שימנע פיצול מפלגות מוגזם; חיוב הצבעת אי אמון קונסטרקטיבית, נגד אי יציבות ארוכת טווח. חברי המועצה הציבו מחסומים בדרכה של הדמוקרטיה הישירה: אחת הצירים, הלן וסל, הציעה משאלי עם של כן ולא, כמו שהיו בוויימאר, אבל רוב חבריה האמינו שמשאלי עם הם "בונוס לדמגוגים". מעל השאלה הזו ריחף כמובן הפיצול המחריף והולך עם גרמניה המזרחית, והחשש מפני השפעתה של תעמולה קומוניסטית.

"פסקת הנצח", סעיף 79 בחוק היסוד, קובעת שיש עקרונות של הדמוקרטיה הגרמנית שאפילו הפרלמנט לא יכול לבטל. אלו סעיפים 1-20 של החוקה, שהראשון שבהם פותח במילים "כבוד האדם בלתי ניתן לערעור". ההשראה לקוחה כמובן מהצהרת זכויות האדם והאזרח של המהפכה הצרפתית. בוויימאר זכויות האדם היו נספח לחוקה, אבל בבון הם היו המבוא והראשית, וההגנה עליהם ניתנה בידי בית המשפט החוקתי הפדרלי – ערכאה מיוחדת שניתנה לה הסמכות לפסול חוקים, ושופטיה נבחרים בידי הבונדסטאג והבונדסראט ברוב מיוחד.

מאבק גדול ניטש על סעיף 3 של החוקה, אחד מהסעיפים המוגנים, שקובע בפשטות שגברים ונשים שווים. אליזבת זלברט, אחת מחברות המועצה, מצוטטת בדיון כאומרת ש"לאישה, שניצבה על החורבות בשנות המלחמה והחליפה את האיש בעבודה, יש טענה מוסרית לזכות בהערכה זהה לזו של האיש". רוב חברי המועצה התנגדו להצעת הסעיף, בטענה שהוא יגרום לשכתוב מחדש של כל הקודקס האזרחי הגרמני, שבמקרים רבים מכפיף את האישה לאיש. נדרשו הצבעות חוזרות ומכתבים זועמים מהציבור כדי לגרום למועצה לאשר את סעיף 3. לפי שטאס, השויון המוכרז בחוק היסוד מדגים כיצד אבות החוקה ואימהותיה חשבו על מה שהם מנסחים, בסופו של דבר: לא בהכרח תיאור של המצב הקיים, אלא הצהרת כוונות, תקווה לעתיד.

אין פירוש הדבר שלא היו השפעות מיידיות לחוק היסוד. בעת שהצירים ישבו ודנו בסעיפים, מספר שטאס, במיינץ כבר הוזמנה גיליוטינה כדי לערוף את ראשה של רוצחת ילדים, ובקלן המתינה למותה אסירה אחרת. אבל עונש המוות בוטל באמצעות סעיף 102, וגזר דינו של שתי הנשים הומתק.

גם שלטונות הכיבוש השפיעו על הדיונים. קצינים משלוש האומות הכובשות צפו במתחולל באולם, ואז נועדו עם הנציגים הגרמנים (בנוכחות אלכוהול, מציין שטאס) בניסיון לשכנע אותם לפנות לכיוון זה או אחר. ראו למשל את הוויכוח על ריכוזיות או פדרליזם: השמרנים מדרום גרמניה העדיפו פדרליזם, ובוואריה תבעה אפילו אוטונומיה מסוימת, בעוד המחנה של קונראד אדנאואר העדיף שלטון מרכזי, והיו גם קיצונים ממנו בתחום הריכוזיות. בעלות הברית התערבו בדיון, הכריזו בכירור מה הן רוצות, והפדרליזם ניצח.

כמעט תשעה חודשים נדרשו ללידת חוק היסוד. "האבות והאימהות" התכנסו בספטמבר, במחשבה שעד חג המולד הם יהיו בבית, אבל רק ב-23 במאי 1949, לאחר אישור במועצה ובקרב 11 המדינות, נערכה ההכרזה על חוק היסוד, והוא נחתם בטקס חגיגי בידי כל 65 הנציגים. חברי המועצה כתבו את שמותיהם על הדף, אך רובם נשכחו. הויס נבחר לנשיאה הראשון של מערב גרמניה לאחר קבלת החוקה. אדנאואר מונה בספטמבר 1949 לקנצלר הראשון של הרפובליקה החדשה, ונותר בתפקיד עד התפטרותו ב-1963. קספר זייבולד, צעיר הצירים, מת באוקטובר 1995, בגיל 81. הוא נולד ב-1914 מזרם למינכן שבקיסרות הגרמנית, התבגר ברפובליקת ויימאר, ולמד חקלאות ברייך השלישי. לפני מותו הוא הספיק לראות גרמניה נוספת, רביעית, נעלמת מאחורי האבק שהותירו הריסות חומת ברלין.

לכלכל בתבונה את ההורות

"אל תהיו קשים עם עצמכם", "אתם דואגים יותר מדי", "אל תעריכו יותר מדי את ההשפעה שלכם" – אלה כותרות הביניים של המאמר "או, המקומות שהם יגיעו אליהם אם תניחו להם", שניצב בשער גיליון יוני של כתב העת "ריזון" (כלומר "תבונה"). גיליון הנושא של המגזין חושב מחדש על הורות וחיוך ילדים בימינו, ושוחט עוד ועוד פרות קדושות – מאיסור חשיפת ילדים בגיל הרך למסכים ועד המלחמה ב"עישון אלקטרוני" בקרב צעירים. הגיליון משתתף בשיח ההורים האובססיבי על הדרכים הנכונות ביותר לגדל ילדים, ודווקא לכן מעניין שהמאמר הפותח מתנגד לעצם ההשקעה המוגזמת של משאבים רגשיים וכלכליים בכוונן ודיוק של החינוך ההורי. את תובנותיו בנושא שואב הכלכלן סטיבן מילר מאוניברסיטת טרוי מנקודת המבט המקצועית שלו, שבבסיסה חישובי עלות אלטרנטיבית, תשואה שולית פוחתת ועוד מונחים שמוצגים בפני סטודנטים בקורס מבוא לכלכלה.

לפי הנתונים שמביא מילר, הרבה יותר מדי ילדים אמריקנים מעורבים בהרבה יותר מדי חוגים ופעילויות מחוץ לשעות הלימודים, והכול בשאיפה שהילד יחשף למה שיותר תחומים חדשים ובכך ישפר את סיכוייו למצוא את מקצוע חייו. כדי לממן את החוגים ההורים עובדים קשה יותר ויותר, ולוח הזמנים הקדחתני גורם למשפחה לאבד שעות של בילוי משותף. האם המאמצים וסדר היום העמוס שווים את הזמן והכסף? סביר להניח שלא, קובע מילר, משום שיש תשואה פוחתת להשקעתו של ההורה בילדו. "האמת הלא נוחה היא שעתידי ילדכם נקבע במידה רבה בידי גורמים שמחוץ לשליטתכם. השפעתכם הרבה ביותר על בריאותו, הישגיו הספורטיביים ואפילו אישיותו הבסיסית הסתיימה פחות או יותר תשעה חודשים לפני לידתו".

הורים סובלים מדאגה רבה מדי וממחסור בשינה ובפנאי לעצמם, כותב מילר. זה פוגע

בילדיהם הרבה יותר ממה שיועיל החוג הנוסף שילכו אליו, או ממה שתסייע ההגנה המוגזמת עליהם ברחוב ובגינת המשחקים. "להיות ההורה הטוב ביותר אין פירושו תמיד לדרוש יותר מעצמכם. להורים אכפתיים דיים, פירוש הדבר לדרוש פחות". גם המאמצים של הורים אמריקנים לשלוח את הילד לקולג' הטוב ביותר, מחשב מילר, מניבים תמורה גרועה ביותר להשקעה. בוגר קולג' של המדינה משתכר בחייו בממוצע פי 56 משכר הלימוד ששילם, בעוד בוגר קולג' פרטי משתכר בערך פי 18 משכר הלימוד. הפער, במונחים מוחלטים, עומד על 200 אלף דולר בלבד לבוגר המוסד היוקרתי יותר. הלחצים שהורים מציבים את עצמם בהם כדי לממן תואר מקולג' פרטי פשוט אינם שווים את זה.

משלל מחקרים שמצטט מילר, שחלקם כללו זוגות תאומים זהים, עולה שהשפעת החלטות ההורים על אופן גידול ילדיהם היא קטנה ביותר, לטווח הארוך. ההשפעות קצרות הטווח הן חזקות – כשהורים קוראים לילדיהם, הילדים קוראים טוב יותר – אבל בהמשך ההשפעה פגה, בגלל כוחה של החברה באפיון אישיותו של הילד, וגם בגלל כוחה של דינמיקת המרד של הילדים בהוריהם.

תיאוריו של מילר על הדילמות שלו כֶּאֱב לילדים מראים שאפשר ליישם בחיי היומיום את החשיבה הכלכלית – ושוב, לא רק כלכלה פיננסית אלא גם כלכלה רגשית. בתו רצתה לשחק גולף בקאנטרי קלאב המקומי, אבל המחיר שתשלם המשפחה על החוג, גם מבחינת עלותו הכספית וגם מבחינת שעות הביילוי המשותף שיאבדו, היה גדול מדי. לכן העדיף מילר לטרב לבקשתה, תוך התחשבות בכך שהיא תחוש אכזבה קצרת טווח: "השמחה של הילד חשובה, אבל אנחנו צריכים להיות מודעים ליחס השמחה-מחיר".

הסיפור שבו פותח מילר את המאמר מדגים את נטייתם של הורים לטעות בהבנת מה שחשוב ומה שאינו חשוב, ולהעמיס על עצמם רגשות אשם והוצאות מיותרות כדי לקבל תמורה מוגזמת, שפשוט אינה נחוצה. ילדו של מילר תהה מתי יצאו לטיול קמפינג מורכב ויקר כמו זה שיצאו אליו בעבר. מילר כבר התחיל לומר שהם יוכלו לצאת לטיול כזה רק בקיץ, אלא שהמשפט הבא של הילד בן השבע הבהיר לו שלא בהכרח יהיה צורך בכך. "הוא אמר, 'אנחנו יכולים לאכול את העוף הזה שוב?'. שאלתי למה הוא מתכוון. הוא הסביר: 'העוף בדלי הנייר'. צחקתי כשהבנתי ששיא הטיול, מבחינתו, היה אכילת קנטקי פרייד צ'יקן ליד המדורה. תחושת האשמה שלי הכינה אותי לבזבו מאות דולרים ושעות במכונית כדי לצאת לטיול נוסף בהרים. אבל בהשקעה של דולרים

ספורים ושעתיים, נוכל לחיות מחדש את הזיכרון של בני בחצר האחורית שלנו". מזון מהיר טעים ואש בוערת בחצר אינם חוויה שצריך לשלם עליה הון, מזכיר לכולנו מילר, וככל שהיא תהיה זולה יותר, כלכלית ופסיכולוגית, כך האב ובנו יוכלו לחוות אותה יחד יותר פעמים.